

Малі жанри фольклору та літератури

 Читацький путівник

Юний читачу! Юна читачко!

Твій читацький досвід збагатить навчальний матеріал про малі жанри фольклору та літератури. Ти матимеш можливість поглибити знання про прислів'я, приказки та загадки, про українського поета Леоніда Глібова як автора загадок; навчитися розрізняти жанрові особливості прислів'їв і приказок, різновиди загадок; збагнути, що в прислів'ях, приказках і загадках утілено узагальнені суспільні погляди на норми моралі та етики.

Прислів'я і приказки – перлини народної мудрості

 Ти вже знаєш багато приказок і прислів'їв. Ці дотепні короткі вислови збагачують нашу мову, роблять її образною і яскравою. Тож на часі навчитися влучно й переконливо добирати прислів'я і приказки, доречно вживати їх у власному мовленні в певних життєвих ситуаціях.

* * *

Немає в світі краще рідного краю.
Батьківщина — мати, умій за неї постояти.
Людина без Батьківщини — соловей без пісні.
Батьківщина починається з сім'ї.

* * *

Дружна сім'я гори зрушить.
Молитва матері з дна моря рятує.

* * *

Найбільше багатство у світі — здоров'я.
Без здоров'я немає щастя.
У здоровому тілі — здоровий дух.

* * *

Вік живи — вік учись.
Книга вчить, як на світі жить.
Мудрим ніхто не вродився, а навчився.

* * *

Як будемо в дружбі жити — нас нікому не зламити.
Без вірного друга велика туга.
Друзі пізнаються в біді.

* * *

Хліб — усьому голова.
Паляниця — хлібові сестриця.
Краще сухий хліб з водою, ніж паляниця з бідою.

* * *

Що посієш, те й пожнеш.
Більше роби, та менше говори.
Роботящі руки гори вернуть.
Зробив діло — гуляй сміло.

Поміркуй!

- Прочитай прислів'я і приказки — спочатку про себе, а потім — виразно вголос.
- Добери заголовок до кожного з блоків прислів'їв і приказок.
- Прокоментуй одне прислів'я або приказку. Поясни, як ти його/її розумієш.

Тти вже вмієш розрізняти різні малі жанри (види) усної народної творчості — загадки, скоромовки, приказки.

Прочитай матеріал рубрики «Літературознавчий клуб» і поясни, які з наведених висловів є прислів'ями, а які — приказками.

Літературознавчий клуб

Слово «**фольклор**» має походження з англійської мови: *folk* — народ; *lore* — мудрість, знання, народна мудрість. Це ті словесні твори, які складав народ і передавав їх з уст в уста, від одного покоління до іншого.

До неоціненних скарбів фольклору належать **прислів'я** та **приказки**. Це зразки малих жанрів народної творчості. У цих творах наші предки влучно сформулювали узагальнені тривалі спостереження за різними явищами: працею, взаєминами між людьми, за природою, відтворили свої погляди на життя, історію, культуру, щастя, добро.

Видатний український письменник Іван Франко досконало знав і вивчав фольклор, був його збирачем. Він називав прислів'я та приказки «багатим і важливим скарбом у скарбівні нашої мови, її коштовними перлинами».

Прислів'я і приказки — це своєрідні правила, якими людина має керуватися в житті. Вони не лише вказують на якийсь факт, а влучно й дотепно рекомендують або застерігають, схвалюють або засуджують певні вчинки людей, життєві явища, тобто повчають, бо за ними стоїть багатотисячний досвід поколінь.

Важливою ознакою багатьох прислів'їв є їх ритмічність, поділ на частини, що римуються між собою, тому їх легко запам'ятовувати.

Чіткої відмінності між прислів'ями та приказками не існує. Прислів'я зазвичай є цілим реченням, виражає завершену думку. Наприклад, *Рідна мова — не полова: її за вітром не розвієш*. А приказка є лише частиною речення: *Рідна мова — не полова*.

Отже, **прислів'я і приказки мають такі особливості**: узагальнення народного досвіду, стислість та місткість висловленої думки, повчальність, влучність і поетичність, використання слів у прямому й переносному значеннях, малий обсяг.

Літературознавчий словничок

Фольклор — усна народна творчість.

Прислів'я — короткий образний завершений вислів, що виражає повчальну думку.

Приказка — дуже стислий, незавершений образний вислів.

Мовна скарбінка

Пригадай, що таке *пряме й переносне значення слова*. Зверни увагу, що слова у прислів'ях і приказках вживають як у прямому, так і в переносному значеннях. Наведи приклади використання слів у творах малих жанрів фольклору в різних значеннях.